
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

היסטוריה, גורל וייעוד: סוגיות חינוכיות בישראל ובעולם היהודי -
63106

תאריך עדכון אחרון 24-03-2025

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך יהודי

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עדי שרצר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: adi.sherzer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

תאור כללי של הקורס:

קורס זה הוא קורס חובה מבואי בתכנית לחינוך יהודי המבקש לעמוד על סוגיות חינוכיות יסודיות בהיסטוריה היהודית והישראלית. מעצם טבעו כולל הקורס עיון בסיסי בסוגיות רבות והוא נועד לגרות את המחשבה להמשך עיון של הסטודנטים בהמשך. במרכז הקורס חמש סוגיות הנלמדות על-בסיס עיון בהיסטוריה היהודית והישראלית: ניהולו של ויכוח (מחלוקת בית הלל ובית שמאי, ניהול מחלוקות בקונגרסים הציוניים, מאורע ברנר ופולמוסי הממלכתיות); המתח בין זיכרון היסטורי לפרקסיס דתי (שאלת השכחת זכר המכבים, ניתוחו של י.ח. ירושלמי את הזיכרון היהודי, התמודדות החלוצים עם -מערכת החגים היהודית, ההגדה הקיבוצית); פרטיקולריזם ואוניברסליזם (התמודדותם של הוגים יהודים אמריקנים עם שאלת הבחירה, סימון האוניברסליזם כרעיון יהודי בהגות הרפורמית שלאחר השואה, גישתו של הרב טאו נגד תרבות המערב, אוניברסליזם וציונות); היחס לרעיון המשיחי ולגאולה (תנועות משיחיות בעת המודרנית והשפעתן החינוכית, עיונה של הציונות בעבר המשיחי; משיחיות בישראל הצעירה; המשיחיות בחב"ד; משיחיות וגוש אמונים); שאלת הזמן היהודי בין לינאריות ומעגליות (תפיסות פילוסופיות של זמן, הזמן ומגילת קהלת, זיכרון ושכחה ביחס לשואה, השואה ותפיסת ההיסטוריה היהודית, השואה ו-7 באוקטובר).

מטרות הקורס:

- (1) להכיר סוגיות מרכזיות בחינוך יהודי ואירועי מפתח בהיסטוריה היהודית והישראלית.
- (2) לפתח דפוסים של חשיבה היסטורית ביחס לחינוך היהודי ואתגריו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- (1) לדון בביקורתיות בגישות חינוכיות שונות לזהות יהודית בהתבסס על דוגמאות היסטוריות
- (2) לזהות את הקשר בין סוגיות בנות-זמננו של זהות יהודית לבין אירועים ודמויות מההיסטוריה היהודית והישראלית.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: דיון מתודולוגי על בסיס קריאת טקסטים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- יחידה ראשונה: איך מנהלים מחלוקת? מבית הלל ובית שמאי, דרך פולמוסי התרבות בתנועה הציונית ועד פולמוסי הממלכתיות
- ישראל בן-שלום (פרידמן), בית שמאי ומאבק הקנאים נגד רומי, ירושלים ובאר-שבע: יד בן-צבי

ואוניברסיטת בן-גוריון (תשנ"ד).

• יוסי גולדשטיין, בין ציון לציונות: תולדות התנועה הציונית 1881-1914, תל-אביב האוניברסיטה הפתוחה (1997), יחידה 5, 27-45.

• נורית גוברין, מאורע ברנר: המאבק על חופש הביטוי, ירושלים: יד בן-צבי (1985).

• עופר שיף ועדי שרצר, גבולות ה"אנחנו" הממלכתי: בן-גוריון, האחרים ושנתוני הממשלה 1963-1949, טרם פורסם, פרק תשיעי: מחלוקת ואחריות ממלכתית אז והיום.

יחידה שניה: בין זיכרון היסטורי לפרקסיס דתי – חנוכה, פסח ואתוסים יהודיים משתנים

• גדליהו אלון, "ההשכיחה האומה וחכמיה את החשמונאים?", מחקרים בתולדות ישראל א (תשי"ז), 77-87.

• איתמר גרינולד, "מתי ולמה השתיקה היהדות את סיפור גבורת החשמונאים", הארץ, 15/12/2014.

• יוסף חיים ירושלמי, זכור, תל-אביב: עם עובד (1988).

• צבי שוע, אל ארץ חדשה אתה עובר: ההגדה הקיבוצית של פסח ותולדותיה, דליה: מערכת (2011).

• מוטי זעירא, קרועים אנו: זיקתה של ההתיישבות העובדת בשנות העשרים אל התרבות היהודית, ירושלים: יד בן-צבי (2002).

יחידה שלישית: בין פרטיקולריזם לאוניברסליזם – בין יהדות ישראלית ליהדות אמריקנית

• ארנולד (ארני) אייזן, העם הנבחר באמריקה: מחקר באידיאולוגיה דתית-יהודית, תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב (2010).

• עופר שיף, יהודים משתלבים: אוניברסליזם רפורמי אמריקני מול ציונות, אנטישמיות ושואה, תל אביב: עם עובד (2001).

• מרדכי מילר, "כבר לא מבדילים בין עם ישראל לגויים: מלחמתו של הרב צבי ישראל טאו בהשפעות זרות", ראשית ה (תשפ"א), 80-112.

• יוסי טרנר, היחס לציון ולתפוצות במחשבה היהודית של המאה ה-20, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד (2014).

הגשה של תרגיל מס' 1

יחידה רביעית: מה לעשות עם המשיחיות? משיחי שקר, בן-גוריון, חב"ד וגוש אמונים

• גרשם שלום, התנועות המשיחיות בישראל (עורך: יונתן מאיר), ברלין וירושלים: בלימה (2023).

• יעקב טלמון, המשיחיות המדינית: השלב הרומנטי, תל-אביב: עם עובד (תשכ"ה).

• דוד אוחנה, משיחיות וממלכתיות: בן-גוריון והאינטלקטואלים בין חזון מדיני לתיאולוגיה פוליטית, שדה בוקר: מכון בן-גוריון (2003), 1-20.

• יוסף דן, המשיחיות היהודית המודרנית: מצפת עד ברוקלין, תל-אביב: אוניברסיטת תל אביב (תשנ"ט).

• יונה הדרי, משיח רכוב על טנק: המחשבה הציבורית בישראל בין מבצע סיני למלחמת יום הכיפורים, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד (2002).

• חגי סגל, משיח בשדה בוקר: לגלות מחדש את בן-גוריון, תל-אביב: ידיעות ספרים (2025).

• מיכאל פייגה, "עד שהראש ישבור את הקיר: ראשית דרכה של תנועת גוש אמונים", בתוך: צבי צמרת וחנה יבלונקה (עורכים), העשור השלישי: תשכ"ח-תשל"ח, ירושלים: יד בן-צבי (2008), 343-360.

יחידה חמישית: שאלת הזמן – בין מעגליות ללינאריות בזיכרון השואה והאנטישמיות

• יהודה גרינפילד גינת, צאצאי הזמן ודיירי המרחב: על מקומה של האדריכלות בעולם מתחדש, תל אביב: רסלינג (2015), 45-60.

• יהודה אלקנה, "בזכות השכחה" (הדפסה מחודשת), הארץ, 13/10/2012.

• אורי רם, "בזכות השכחה", 50 ל-48, ירושלים: מכון ון-ליר (1999), 349-357.

• אליעזר ברקוביץ, אמונה לאחר השואה, ירושלים: שלם ויד ושם (תשס"ו).

• ליאת שטייר-לבני, הר הזיכרון יזכור במקומי: הזיכרון החדש של השואה בתרבות הפופולארית בישראל, תל-אביב: רסלינג (2014), 79-112.

חומר חובה לקריאה:
ראו לעיל

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :
הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
20 %

מידע נוסף / הערות: